

AMORUL MITIC ȘI METAFORELE „TOCITE”

Eugenia MINCU

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3774-2599>

Dorina MACOVEI

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5345-5725>

Natalia ROTARI

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3882-2248>

Cristina NEGRU

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0049-2511>

Rezumat. *Metafora reflectă noțiunile de (de)nomenație a „lucrurilor”. Metaforele „tocite” reprezintă cuvinte supuse „tocirii” imaginii. Acestea nu mai sunt sesizabile ca metafore propriu-zise, fiind supuse procesului de demetaforizare. Ne referim, în special, la metaforele „tocite”, formate în limbile savante, greacă și latină, și preluate în limbajul specializat, bucurându-se de o utilizare translingvistică și interdomenială. În prezentul articol se preconizează o analiză a metaforelor „tocite” din perspectiva amorului mitic. Mulți termeni s-au format având drept punct de plecare etimologii savante din sfera amorului mitic (acțiuni, calități, zeități etc.). Astfel, termenii afrodisiac (< gr. aphrodisiakos „referitor la dragoste”), hermafrodit (< gr. Hermes + < gr. Afrodita), narcisism (< fr. narcissisme < gr. Narkissos < gr. narke „amorțit”) etc. au drept reper personaje mitice; unii termeni au o contiguitate cu amorul mitic mai puțin sesizabilă: de exemplu, venin (< lat. venenum, i, n „licoare de dragoste, drog”); ecou (< gr. echo „sunet”) etc.*

Cuvinte-cheie: *metafora „tocită”, amor, mitologie, termeni, demetaforizare.*

Mythical Love and “Trite” Metaphors

Abstract. *Metaphor reflects the notions of (de)nomination of „things”. Trite (dead) metaphors represent words subject to „blunting” of the image. These are no longer considered as genuine metaphors, being subject to the process of demetaphorization. We refer, in particular, to*

trite metaphors, formed in Latin and Greek, and taken over by specialized languages. In the present article, trite metaphors from the perspective of mythical love will be analyzed. Many terms were formed based on Latin and Greek etymologies from the sphere of mythical love (actions, qualities, deities, etc.). Thus, the terms: aphrodisiac (< Greek aphrodisiakos „relating to love”), hermaphrodite (< Geek Hermes + < Greek Aphrodite), narcissism (< French narcissisme < Greek Narkissos < Greek narke „numb”), etc. have mythical characters as a starting point, while some terms have a less perceptible connection with mythical love: for example, venom (< Latin venenum, i, n „liquor of love, drug”); echo (< Greek echo „sound”), etc.

Keywords: *trite metaphor, love, mythology, terms, demetaphorization.*

*Metafora este puntea dintre ceea
ce știm și ceea ce vrem să știm.*

Warren K. Wake

Introducere. Cuvântul *amor* vine din latinescul *amor, ōris, m* „iubire, dragoste”, „pasiune”. În calitate de substantiv propriu, *Amor, ōris, m* este numele zeului iubirii (=Cupidon). Substantivul are la bază verbul latinin *amo, amāre* „a iubi”; se presupune că se trage din protocuvântul *ma-ma*, primul cuvânt al pruncilor. Unii consideră că *amma* a fost, la început, un „cântec de leagăn” pe care *mami* îl îngâna în timp ce-și legăna pruncii (<https://ghemulariadnei.wordpress.com>). Posibil verbul *amo, amāre* face trimitere la rădăcina indo-europeană *am* „a (se) îndrăgi” sau „a (se) iubi”.

Dicționarul limbii române explică cuvântul *amor* prin intermediul sinonimelor *dragoste, iubire*, menționând sensurile de „amor-propriu” și „iubit”.

Cuvântul *dragoste*, în cel mai vechi sens al său, înseamnă puterea care „ține” lumea. Din slavă *dragostu* este „minune”, cuvânt înrudit cu *drag*. Vechii slavi numeau *dragu* o persoană sau un lucru la care țineau mult. Dimitrie Cantemir folosește sinonimele *dragoste* și *iubire* relaționând inima și sufletul (considerând că sufletul se află în inimă): „S-au adunat așe suflete și inimile [...] a să împrena [...] la o iuboste și la dragoste a le încleșta” (Cantemir, 1991, p. 151).

Sinonimul *iubire* este de origine slavă. Se consideră că iubirea vine din dorință sau este o formă a dorinței trupului. Dimitrie Cantemir definește termenul (care nu a rezistat timpului) „*filatfie* (el.) Trufie, dragoste, iubirea sa” (*ibidem*, p. 25) și include în șirul sinonimic și cuvântul *trufie* (=amor-propriu). În pofida faptului că sunt considerate sinonime, savantul face distincție între *dragoste* și *iubire* în enunțul: „... mai cu iubirea firii l-ar ocroti decât dreptatea giudecății (= minții) ar suferi” (*ibidem*, p. 43), în care indirect arată sediul iubirii.

În limba latină, verbul *amo, amāre* mai desemna: „a fi strâns legat”, „a fi recunoscător”, „a fi împlinit, a fi satisfăcut”, „a avea deprinderea de...” (Dvoretzky, 1976, p. 67).

Termenii-metafore și amorul mitic. Cuvântul *metaforă* s-a format de la grecescul *metapherein* „a transfera, a schimba”, adică „a folosi un cuvânt cu un sens ciudat”; acesta, la rândul său, prin joncțiunea cuvintelor savante *meta* „de sus, prin, peste, printre” și *pherein* „a trece, a purta, a duce” (de la *pher* „a purta”). Latinizat, cuvântul *metaphora, ae, f* are sens de „transfer, sens figurat”. Literalmente, termenul *metaforă* se traduce „a purta peste, a duce dincolo”.

Stelian Dumistrăcel (1980, p. 21-22) tratează *metafora*, „esența limbii și a umanității”, „în legătură cu sensurile derivate ale cuvintelor” și se referă la metafora „tocită” și la metafora „sensibilă”. Metafora „tocită” este formată „prin zilnica tocire” a imaginii. În consecință, „cele mai frumoase, cele mai strălucite imagini au ajuns pentru noi simple sunete” (Lazăr Șăineanu). Etiologic, metaforele sunt axate pe „nevoia de *concizie*” și pe „suplinirea insuficiențelor” verbale, iar „esența intelectuală a metaforei este permanența funcționării ei ca procedeu al denominației în fazele cele mai avansate ale limbilor celor mai cultivate” (*ibidem*).

În faimoasele *Dialoguri* ale lui Platon este prezentă esența „potrivirii numelor”: „...ar exista în chip firesc, pentru fiecare din realități, o dreaptă potrivire a numelui” (Platon, 1978, p. 251).

„Dreapta potrivire a numelui” a termenilor-metaforă, axați pe conceptul amorului mitic, exteriorizează gândirea metaforică, iar conceptul în sine se integrează armonios în sistemul conceptual al valorilor universale. Referindu-se la noțiunea de *termen*, cercetătorul Francis Debuire în articolul *La notion d'existence en terminologie* (2004, p. 12), relevă câteva condiții existențiale ale acestuia; și anume: a) dreptul la existență, definit prin reguli interne ale unei limbi; b) identitatea termenului (acoperă viduri terminologice); c) evitarea unei „existențe paralele” a termenului.

Suntem parțial de acord cu aceste delimitări, menționând atestarea „existenței paralele” a termenului în mai multe sisteme terminologice, prin instalarea polisemiei terminologice.

Așadar, termenul-metaforă este *unitatea terminologică autonomă* care aduce cunoștințe suplimentare despre „lucrurile” domeniului specializat și asigură comunicarea specializată intra- și interdomenială.

Miturile de dragoste au fascinat mintea și imaginația oamenilor din toate timpurile. Unele metafore „tocite” au la bază amorul mitic, „semn de genialitate, deoarece o metaforă bună implică o percepție intuitivă a similitudinii în disimilări”, menționa Aristotel în lucrarea sa *Poetica* (1957, p. 3-8).

Amorul mitic, formă vie a dragostei, implică divinități (zei, zeițe, titani, nimfe), eroi, alte ființe supranaturale etc. Conceptul de *amor mitic* presupune conexiuni ale energiei divine și ale creației, existența unei cosmogonii transcendente, dar, totodată, manifestările sunt similare amorului uman: pasiunea neîmpărțită,

pasiunea devoratoare, suferința, venerarea, gelozia, rivalitatea, sacrificiul, răzburarea etc., adică sentimente și experiențe umane universale, care, *volens-nolens*, fac trimitere la cuvântul *venin*.

Venin (< lat. *venenum*, *i, n* „licoare de dragoste, drog”). Termenul *venin* provine de la latinescul *venenum*, *i, n*, format de la *venus* „dragoste, iubire” (Venus, zeița iubirii).

Inițial, cuvântul *venin* avea sensurile de „licoare magică, de dragoste”, „culoare, care dă frumusețe” (remediu cosmetologic), „balsam, care dă sănătate” (remediu curativ); ulterior, a căpătat sensurile de „moarte”, „otravă, substanță toxică”.

Presupunem că la baza termenului este rădăcina *wen* „a dori, a lupta pentru”, care explică sensurile de „farmec, seducție”.

Menționăm faptul că lexemul *farmec* înseamnă și „medicament”; de aici, și sensurile de „drog, remedii cosmetologice și curative”.

Termenul *venin* este introdus la mijlocul secolului al XII-lea cu sens de otravă secretată de unele animale prin mușcătură. În 1300, termenul *venin* este asociat cu senzația de gust amăru, gustul otravei.

În limba română, cuvântul *venin* are sensurile de: „substanță toxică secretată, prin glande speciale, de unele animale (șerpi, insecte, arahnide) și de țesutul unor plante, ca mijloc de atac ori de apărare” – biologie, biomedicină; „varietăți de venin” – farmacologie, medicină; cu sens figurat, „răutate, dușmănie, vorbă, atitudine, faptă etc. care denotă răutate, care trădează ură” – vocabularul fundamental al limbii române; „substanță toxică preparată de om (din plante otrăvitoare), care, introdusă în organism, provoacă tulburări importante, leziuni grave etc. și, uneori, moartea, otravă” – jurisprudență.

Cuvântul *venin* se include în expresii românești de tipul: a face (ori a-i face cuiva) venin (de moarte) sau a pune (ori a-i pune cuiva) venin la inimă = a (se) supăra foarte tare, a (se) mânia, a (se) enerva; a fierbe de venin = a fi foarte mânios; a-și sparge (sau a-și răcori) veninul = a se liniști, a se potoli, a se calma etc.

Termenii-metaforă din perspectiva amorului mitic

În continuare, propunem o clasificare a termenilor-metaforă din perspectiva amorului mitic, având drept reper sentimentele pe care le induce amorul în context divin:

1. Pasiunea posesivă

Siringă (< gr. *syrix*, *ingis*, *f* „trestie”). În mitologia greacă, Syrix este o nimfă din Arcadia, iubită de Pan (Pan, zeu al turmelor și al păstorilor, imaginat cu coarne și cu picioare de țap, considerat inventatorul naiului), care încearcă s-o răpească. Pentru a scăpa de urmărirea zeului Pan, Syrix se aruncă în apele râului Ladon și, la rugămintea ei, este transformată de zei într-o trestie. Din trestie, Pan meșterește naiul/fluiorul/flautul și cântă tot timpul, demonstrându-i nimfei că, și

după această metamorfoză, tot lui îi aparține; instrumentul fiind denumit „naiul/flautul/fluiерul lui Pan”.

Termenul *siringă* (variantea *siringă*) este „un instrument medical folosit pentru a introduce sau pentru a scoate din organism un lichid, pentru a lua probe de sânge etc., care constă dintr-un cilindru de sticlă sau de material plastic cu un piston etanș, la care se adaptează un ac tubular” – domeniul medicinei”. Varianta *siringă* (< gr. *syrix* „trestie”) desemnează un „tub folosit pentru injectarea preparatelor medicamentoase”.

În dicționarul limbii române este explicat și cuvântul *syrix* cu sensurile de: „organ fonator al păsărilor, aflat în general la nivelul bifurcării traheii. Cuprinde un schelet de susținere alcătuit din inele ale traheii și membrane vibratoare puse în mișcare de mușchi. Este mai complex, cu mușchi mai numeroși, la păsările frumos cântătoare, la care schimbarea poziției membranelor produce diversele modulații ale cântecului” – zoologie; „instrument de suflat, răspândit sub acest nume; i se mai spunea și fluiерul (flautul) lui Pan. Este format dintr-un mănunchi de tuburi (cel mai frecvent șase, dar putea avea și nouă) acordate” – istoria antică; „orificiu suplimentar al *aulos*-ului („instrument muzical de suflat cu ancie dublă, care însoțea procesiunile dionisiace la vechii greci”) – istoria muzicii.

2. Pasiunea neîmpărtășită și consecința

Narcisism (< fr. *narcissisme* < gr. *Narkissos* < gr. *narke* „amorțit”). Termenul *narcisism* este un împrumut din limba franceză *narcissisme* și are la bază mitul grecesc despre Narcis, un tânăr frumos, care a ales să-și admire reflectarea în apele unui lac și a respins dragostea nimfei. Echo se zbătea în chinurile unei dragoste neîmpărtășite. O zeiță l-a blestemat pe Narcis să simtă aceleași chinuri. Potrivit legendei, acesta se îndrăgostește de propria-i imagine în apele unui lac. De fiecare dată când încerca s-o îmbrățișeze, imaginea dispărea. Narcis, disperat, se transformă într-o floare, numită *narcisă*.

O variantă modificată a legendei o găsim în *Metamorfozele* (III, 346) de Ovidiu. Tânărul *Narkissos* din mitologia greacă, deosebit de frumos, era trufaș și rece față de dragostea nimfelor. Una dintre ele l-a blestemat „să iubească fără a fi iubit”. Și blestemul l-a ajuns. Narcis, privindu-se într-o fântână, s-a îndrăgostit de propriul lui chip. Cucerit de imaginea pe care n-o putea ajunge, a murit de durere. Când nimfele au venit să ridice corpul lui Narcis, n-au mai găsit decât o floare, care a căpătat numele lui. Narcis este un om îndrăgostit de sine însuși, care nu încetează să se admire și nu vede pe nimeni în afară de el. Iar această admirație excesivă, patologică, a cuiva față de propria-i persoană se numește *narcisism*.

Plutarh susține că numele Narcis vine de la cuvântul grec *narke* „amorțire”, de unde și termenii medicali *narcoză* și *narcotic*.

În limba română, *Narcis* este un nume dat unui om încântat, îndrăgostit de propriul său aspect fizic; tânăr deosebit de frumos, iar *narcisa* denumește plantele

erbacee din familia amarilidaceelor cu frunze lungi, ușor îndoite pe nervura principală, cu flori solitare, albe sau galbene, fin parfumate.

Termenul *narcisism* este vechi, datează din anul 8 *post Chr.*, denumind tulburări de personalitate. *Narcisismul* devine sinonim sau egoismul și arată tendința omului de a acționa în mod egoist, de a percepe semenii săi la nivel de obiecte, care ușor pot fi manipulate.

Dicționarul limbii române definește termenul *narcisism* (termen utilizat în medicină – sindromul *narcisism*) drept „atenție excesivă față de propria persoană fizică; dragoste, admirație, adesea patologică, față de propria persoană; dragoste de sine”.

Totuși, *narcisa* nu este considerată simbolul amorului; *Floarea amorului* (= *amoraș*) este denumirea botanică a unui arbust din familia Plumbaginaceelor, cu flori de culoare albastră, originar din Africa de Sud, care înflorește în mai-septembrie.

3. Gelozia

Mentă (< gr. *Mintha* „plantă bună, plantă cu aromă”). Cuvântul *mentă* „plantă erbacee perenă, cu frunze pețiolate, acoperite cu peri, cu flori mici, trandafirii, și cu miros plăcut, folosită în scopuri medicinale și în calitate de condiment” este de origine greacă. S-a format de la *Mintha* (< gr. „plantă bună”), nimfă, zeița râului Kokytos. De la acest nume sunt denumiți și munții *Minti* din *Triphylia* din sudul regiunii Elis, loc preferat de Hades, zeul Infernului din împărăția umbrelor, și de soția sa, Persefona. Pentru frumusețea sa și din gelozie, Persefona o transformă pe Metha într-o plantă cu aromă – *menta parfumată*.

În Roma Antică, se considera că mirosul de mentă mărește randamentul intelectual; în timpul lecțiilor, tinerilor „învățăcei” li se recomanda să poarte pe cap o coroană din frunze de mentă.

În limba română, *menta* (= *mintă*; varianta populară – *izmă*) este o plantă din familia labiatelor, ale cărei frunze conțin un ulei bogat în mentol, folosită în scopuri medicinale, dar și în calitate de condiment, în industria alimentară.

4. Venerarea

Adonis (< gr. *Adonis, idis, m* < fnc. *adoni* „domnul meu, stăpânul meu”). În mitologia antică, Adonis este zeul tinereții și al frumuseții bărbătești. Legenda lui Adonis simbolizează trecerea la un alt anotimp și perpetuarea naturii (moarte/învie). Numele zeului este asociat cu trandafirul și cu mirul.

Termenul *adonis* este de origine feniciană *adoni*, inițial se atesta cu sensul de „domnul meu, stăpânul meu”. Un etimon mai vechi este rădăcina *a-d-n* „a judeca, a domni” de origine necunoscută (<https://www.etymonline.com>). Termenul este pus în circulație începând cu secolul al XV-lea.

Potrivit legendei, la vânătoare, *Adonis* este rănit mortal de un mistreț. La dorința unei zeițe îndrăgostite, din sângele lui *Adonis* au răsărit flori roșii – *adonis vernalis*, numite și „floarea cucului”. De asemenea, sunt organizate ceremonii,

numite *adonii*: *Adonis vernalis* „vreme călduroasă, belșug de recoltă” și *Adonis autumnalis* „sfârșitul verii, frunzele sunt purtate de vânturile toamnei” sau „floarea vântului”.

În limba română, *Adonis/adonis* este un nume dat unui tânăr foarte frumos, dar și denumirea unei specii de fluturi cu aripile de culoare albastră-deschis.

În Republica Moldova, planta medicinală *adonis* este cunoscută ca *ruscuța* „plantă erbacee cu tulpina ramificată, cu flori de culoare roșie (*Adonis flammea*)”; *ruscuța-de-primăvară* „plantă otrăvitoare caracteristică vegetației de stepă (*Adonis vernalis*)”; *ruscuța-de-toamnă* „plantă anuală cu flori de culoare purpuriu-închis (*Adonis autumnalis*)”.

În farmaceutică, din planta *adonis* se prepară remedii pentru bolile de inimă.

5. Răzbunarea

Ecou (< gr. *echo* „sunet”). Cuvântul *ecou* s-a format de la numele Echo, în mitologia greacă o nimfă de munte (locuia pe Muntele Citheron). Îl ajută pe Zeus să-și înșele soția și Hera o pedepsește crunt. Echo nu mai poate vorbi, doar repeta ultimele cuvinte auzite, rostite de altcineva.

În limba română, cuvântul *ecou* este polisemantic: „reflectare a unui sunet pe o suprafață discontinuă; repetarea unui sunet prin reflectarea lui de un corp; sunetele astfel repetate” – sensuri utilizate în fizică, acustică; „răsunet produs de un eveniment etc.” – mass-media; cu sens figurat, denumește „persoana care repetă mereu ceea ce zice altcineva”.

Cu statut de element terminologic, *echo* este frecvent utilizat în științele sociale, ecologice și în biomedicină: *ecolalie* (< gr. *echo* „sunet” + < gr. *lalein* „a vorbi”) „repetarea aproape automată de cuvinte sau de fraze auzite” (1876); *ecopraxie* (< gr. *echo* „sunet” + < gr. *praxein* „a face, acțiunea”) „imitarea involuntară a mișcărilor altuia”, dar și *ecografie* (< gr. *echo* „sunet” + < gr. *graphie* „arta de a scrie”) „metodă de diagnosticare prin ultrasunete” etc.

6. Pasiunea devoratoare

Sirenă (< lat. *siren, enis, f* „sirenă”). În mitologia antică, Sirena este o nimfă de mare care, prin cântarea ei, ademenește marinarii și îi devorează. Se consideră că la baza cuvântului *sirenă* este etimonul grec *Seiren* „femeie înșelătoare, care leagă”, substantiv format de la rădăcina *seira* „legătoare, frânghie” (secolul al XIV-lea).

Începând cu anul 1879, cuvântul *sirenă* este utilizat cu sensul de „dispozitiv mecanic care scoate un sunet de avertizare”. Ulterior, termenul desemnează dispozitive folosite în raiduri aeriene, mașini de poliție etc. Sensul figurat al termenului este de „cel/cea care cântă dulce, farmecă și ademenește”, înregistrat începând cu anul 1580.

În limba română, cuvântul *sirenă* deține sensurile de: „aparat (acționat cu aburi, cu aer comprimat etc.) care produce sunete de mare intensitate și cu care se dau semnale în fabrici, în navigație etc.; sunetul emis de un astfel de aparat” –

industria transportului; „aparat format dintr-un disc prevăzut cu mai multe găuri, prin care se trece un curent de aer și care servește la determinarea înălțimii unui sunet prin comparare cu alte sunete” – fizică; „ființă fabuloasă închipuită ca o femeie, cu picioare și aripi de pasăre, mai târziu cu coadă de pește, care, prin cântecele ei, ademenea pe corăbieri în locuri primejdioase, unde aceștia își găseau moartea” – mitologie antică; „femeie seducătoare” – beletristică.

Elementul de compunere *siren(o)*- formează termenul medical *sirenomelia* „boală ereditară care constă în „fuziunea congenitală a extremităților”.

7. Obstacolul și devotamentul

Galatea (< gr. „cea care este albă ca laptele”, „alb ca laptele”). Potrivit mitului (Christos, 2001, p. 1101-1107), *Pygmalion* a comandat statuia femeii perfecte. Statuia a fost atât de reușită, încât *Pygmalion* s-a îndrăgostit de ea și a numit-o *Galatea* (< gr. „cea care este albă ca laptele”, „alb ca laptele”), dată fiind culoarea albă a marmurei din care a fost făcută sculptura. Afroditei i s-a făcut milă de *Pygmalion*, văzându-i suferința dragostei neîmpărtășite, și a înviat statuia. O altă variantă a legendei spune că *Pygmalion*, un sculptor singuratic, a făcut din fildeș sculptura femeii perfecte. Venus (Afrodita), zeița frumuseții și a dragostei, a dat viață acestei sculpturi. Din uniunea lui *Pygmalion* cu femeia sculptată în fildeș a rezultat un fiu denumit *Pathos* (< gr. *pathos* „suferință”, „afecțiune”).

8. Sacrificiul

Dafin (< gr. *daphne, es, f, laur*”). Termenul *dafin* s-a format de la este numele frumoasei fiice a zeului râurilor Peneu, *Daphne* (< gr. *daphne, es, f, laur*”) (Melnic, 2000, p. 38) care, potrivit legendei, urmărită de Appolo, se aruncă în apă fiind acoperită cu crengi, cu ramuri, iar din frumusețile ei au rămas frunze verzi de laur (dafin). În alte legende mitice, *Daphne* este una dintre cele mai frumoase nimfe, o nimfă driadă, numită și nimfă de copac. Appolo se îndrăgostește de *Daphne* în urma unei glume răutăcioase a lui Eros. Dragostea celui mai frumos dintre zei nu este reciprocă. *Daphne* își imploră părintele să-i schimbe aspectul; corpul ei se acoperă de scoarță, brațele sunt transformate în ramuri, părul – în frunziș. Așa a luat naștere laurul, veșnic verde, iar Appolo, în memoria primei sale iubiri, a început să poarte o coroană de dafin.

Pentru poeți, *Daphne* semnifică „palida lumină a aurorei, care se pierde în lumina dimineții”. În Antichitate, laurul, arborele veșnic verde (< lat. *laus* „onoare, laudă”), era simbolul slavei, al biruinței, al măririi.

În limba română, cuvântul *dafin* are următoarele sensuri: „mic arbore din sudul Europei, cu frunze persistente lucioase și aromatice și cu fructe ovale; laur (< lat. *laurus* < gr. *lauros*; *Laurus nobilis*) – botanică; „frunzele uscate ale acestui arbore, folosite drept condiment” – industria alimentară; „frunze care împodobeau în Antichitate învingătorii – istoria antică; cu sens figurat, glorie, succes” – vocabular uzual.

9. Sacrificiul prin dragoste

Psihic (< gr. *psykhe* „suflet”). Cuvântul *psihic* s-a format de la grecescul *psykhe* „suflet” și are origine mitologică. Psykhe este fiica unui rege necunoscut (Dvoretzky, 1976, p. 831), venerată pentru frumusețea ei, fapt pentru care este pedepsită, iar dragostea ei – supusă la grele încercări (motiv prezent și în mitul erotic al românilor *Zburătorul*). Jupiter s-a îndurat de ea și a ridicat-o în ceruri, dăruindu-i nemurirea.

Psykhe devine simbolul sacrificiului prin dragoste, pentru că ***dragostea nu poate exista decât în suflet și sufletul nu se poate înălța la ceruri decât prin dragoste.***

Dicționarul propune următoarele definiții: „structură sufletească proprie unui individ; sinonime: *psihism, suflet*; „formă specifică de reflectare a realității, produsă de activitatea sistemului nervos și prezentă la animalele superioare; „totalitatea fenomenelor și a proceselor proprii acestei reflectări”.

Concluzii. „Creativitatea” terminologică în procesul de „dreapta potrivire a numelui” se axează, în special, pe metaforizare ca fenomen cognitiv, care implică mecanisme gnoseologice universale la nivel conceptual. S-a propus o clasificare distinctă a metaforei „tocite” din perspectiva amorului mitic (spațiu nelimitat), care presupune sentimente similare amorului uman (spațiu limitat). Termenii-metaforă reflectă cunoașterea, înțelegerea și precizarea „lucrurilor” specializate. Modelarea metaforică, inclusiv cea din perspectiva amorului mitic, presupune: a) nivelul lingvistic (cuvântul și sensul cuvântului; interacțiunea lexicală); b) nivelul extralingvistic (conceptualizarea și organizarea conceptelor); c) nivelul reprezentărilor și are drept scop acoperirea vidului în denotația „lucrurilor” specializate.

Referințe bibliografice:

1. ARISTOTEL. *Poetica*. București: Editura Științifică, 1957, 151 p.
2. CANTEMIR, Dimitrie. *Istoria Ieroglifică*. București-Chișinău, Editura Litera Internattional, 1991 [online]. Disponibil: <http://lcaracuseniivechi.edu.md/wp-content/uploads/sites/412/2017/11/cantemir-dimitrie-istoria-ieroglifica1-carte.pdf> [citat 20.02.2023 – 20.04.2023].
3. CHRISTOS, S. Georgiades. *Etymology of selected medical terms used. Radiology the mythology connection*. În: *American Journal Roentgenology*, 2002, 178, p. 1101-1107.
4. DEBUIRE, Francis. *La notion d'existence en terminologie*. În: *Cahier du C.I.E.L.* (Centre Interlangue d'Études en Lexicologie), *Des fondements théorique de la terminologie*, Université Paris Denis Dieror et Equipe VolTer, Univesité du Littoral – Côte d'Opale, 2004.
5. DUMISTRĂCEL, Stelian. *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1980. 252 p.

6. DVORETSKY, Iosif = ДВОРЕЦКИЙ, Иосиф. *Латинско-русский словарь*. Москва: Издательство Русский язык, 1976, 1096 с.
7. MELNIC, Vasile. *Aspecte umaniste ale limbii latine*. Chișinău: Medicina, 2000. 40 p.
8. PLATON. *Opere*, vol. III, traducere de Simina Noica. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1978.

Surse

Dicționar Explicativ al limbii române. [online]. Disponibil: <https://dexonline.ro/> [citat 20.02.2023 – 20.04.2023]

Online Etymology Dictionary. [online]. Disponibil: <https://www.etymonline.com> [citat 20.02.2023 – 20.04.2023]

<https://ghemulariadnei.com/> [online]. [20.04.2023].

Notă: Articol elaborat în cadrul proiectului de cercetare 20.80009.1606.01 *Valorificarea științifică a patrimoniului lingvistic național în contextul integrării europene*.